

[Собрание творений]. – М.: Паломник – 417 с. 24. Сикстинская капелла: история, фрески и место проведения конклава [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.portalostranah.ru/view.php?id=215>. 25. Фокс Д. Книга мучеников. История гонений на Христиан с I по XX век / Д.Фокс. – СПб: Миссия Руфь, 2006 – 456 с. 26. Христианское вероучение. Догматические тексты Учительства Церкви (III -XX вв.). – СПб.: Изд. Св. Петра, 2002. – 550 с. 27. Целестин IV, Папа Римский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.allmonarchs.net/vatican/coelestinus_iv.html

Сергей Шапранский

ОСНОВНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ КОНКЛАВА И ИХ СИМВОЛИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ

В статье проанализирована процедура выборов папы римского. Автор охарактеризовал основные понятия и структурные элементы связаны с традицией погребения папы, периодом отсутствия главы католической церкви, собственно выборов и интронизации папы учитывая традиционное католическое вероучение.

Ключевые слова: Ватикан, конклав, кардинал, католическая церковь, папа римский.

Serhiy Shapranskiy

THE BASIC COMPONENTS OF PAPAL CONCLAVE AND ITS SYMBOLIC SIGNIFICANCE

In this article analyzes the election process of the Pope. The author described the symbolic value of basic concepts and structural elements associated with tradition of pope's burial, the period of absence a head of Catholic Church, choosing and enthronement of Pope in view of the traditional Catholic doctrine.

Key words: Vatican City, conclave (papal conclave), Cardinals, Roman Catholic Church, the Pope.

УДК 94(477)

Сергій Чуйко

БЕРЕЖАНСЬКИЙ ЗАМОК В ІСТОРИЧНОМУ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ РОЗВИТКУ МІСТА БЕРЕЖАНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI–XVII СТ.

У статті аналізуються основні етапи заснування і розбудови Бережанського замку як визначної фортифікаційної споруди Західного Поділля. Автор аналізує роль замкового комплексу в житті міста та його вплив на особливості розвитку найважливіших сфер життя Бережан упродовж другої половини XVI–XVII ст.

Ключові слова: Бережанський замок, місто Бережани, оборонні споруди, соціально-економічний розвиток, культурно-духовне життя.

Актуальність дослідження полягає в тому, що аналіз новітніх історичних, краєзнавчих та культурологічних розвідок завідчують тенденцію зростання зацікавленості вітчизняних дослідників минулим Тернопільщини. Історія нашого краю продовжує вабити науковців своєю багатогранністю, насиченістю й загадковістю. Вивчення минувшини Надзбруччя, як важливого осередку існування автохтонних землеробських культур, відкриває перед сучасними науковцями перспективу виявлення раніше невідомих і цікавих фактів, дозволяє якісно змінити підхід до трактування її ролі та місця в загальній схемі української історії. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження проблем суспільно-політичного, господарського і культурного розвитку Тернопілля упродовж стародавнього часу й епохи середньовіччя. Дедалі очевиднішою стає також зміна тональності в оцінці тернопільськими краєзнавцями ролі Бережанщини в минулому нашого краю загалом і Бережан як одного із найважливіших міст Західного Поділля зокрема. У той же час, в наукових колах прихильників такого підходу визнається домінуючий вплив Бережанського замкового комплексу на розвиток усіх найважливіших сфер життя міста.

Історичне минуле Бережан та Бережанщини упродовж тривалого часу привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Одними із перших цієї проблематики ще на зламі XIX–XX ст. торкнулися польські вчені – історик О. Чоловський та краєзнавець М. Мацішевський у своїй розвідці "Бережани в часи Речі Посполитої Польської" (1911 р.).

У міжвоєнний і повоєнний час вивчення минулого Бережанського краю продовжили канадський археолог українського походження Ярослав Пастернак та відомий дослідник з американської діаспори Володимир Бемко, який здійснив фундаментальне історико-географічне дослідження

"Бережани – Бережанщина". Серед публікацій радянського періоду особливе місце займають монографія відомого тернопільського науковця Ігора Герети "Бережани. Ілюстрований краєзнавчий нарис" (1979), а також роботи Антона Чернецького. Різноманітним аспектам історії Бережанщини присвятили свої праці львів'янин М. Бевз, а також сучасні бережанські дослідники В. Бич, Н. Волинець, О. Гурська, І. Мельник, З. Мігоцький, Б. Паньків, В. Парацій, Б. Тихий та інші.

Об'єкт дослідження: історичний, господарський і культурний розвиток Бережанщини в епоху пізнього середньовіччя.

Предмет дослідження: особливості впливу Бережанського замкового комплексу на розвиток найважливіших сфер життя міста упродовж другої половини XVI–XVII ст.

Мета дослідження: встановити особливості взаємозв'язку між розвитком Бережанського замку та тенденціями суспільно-політичної, соціально-економічної й духовно-культурної еволюції міста Бережани у першій половині XVI–XVII ст.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання дослідження: висвітлити наявність у вітчизняній та зарубіжній історіографії різних підходів щодо проблеми визначення відносно точної дати виникнення міста Бережани; розкрити значення Бережанського замку як важливої фортифікаційної споруди галицького регіону і виявити, на його прикладі, появу нових тенденцій в тогочасних архітектурі й містобудуванні; обґрунтувати домінуючий вплив місцевого замкового комплексу на розвиток найважливіших сфер життя середньовічних Бережан; проаналізувати роль запровадження магдебурзького права у господарському й культурному піднесенні міста.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: на основі аналізу джерельної бази з порушеної проблеми вказано на існування передумов для перегляду об'єктивності визнаних на сьогодні дат заснування Бережан як села і як міста; на протигагу загальноприйнятим поглядам обґрунтовано гіпотезу про значно важливішу роль Бережанського замку як стратегічної фортифікаційної споруди Західного Поділля і резиденції могутнього воєводи Руського, а також високий господарський та культурний потенціал міста, що мало визнання тогочасних "Подільських Атен"; встановлено, що етапи розвитку і руйнації замку співпадають з відповідними періодами піднесення та занепаду в житті міста зокрема й краю загалом; відображено суть оригінальних і непритаманних, як для оборонних споруд того часу, особливостей спорудження замку в Бережанах у контексті утвердження нових тенденцій містобудування; при висвітленні ролі магдебурзького права у розвитку міста окреслено значимість і впливовість в тогочасних Бережанах української етнічної спільноти.

Історія Бережан та Бережанського краю сягає своїм корінням у глибину тисячоліть. Ці землі на берегах Золотої Липи, які часто називали "Опільською Швейцарією", здавна були осередком активного заселення первісних людей. Ще в 1927 р. на території міста археологом Ю. Полянським (1892–1975) були виявлені залишки трьох стоянок мисливців на мамонтів доби пізнього палеоліту, на яких знайдено велику кількість знарядь праці (різці, скребла) та відходів крем'яного виробництва. Одна із стоянок займала схил гори Лисоні, а дві інші знаходилися безпосередньо в межах сучасного міста – на східному березі ставу і місці першої цегельні [1, с. 3].

Проблема датування виникнення Бережан у писемних джерелах виявляє наявність багатьох дискусійних питань й потребує продовження фундаментальних досліджень в царині вітчизняної історіографії. На думку відомого вченого І. Герети (1938–2002) численні археологічні пам'ятки переконливо засвідчують також факт тривалого існування на місці сучасних Бережан давньоруського поселення [2, с. 5].

Автор найбільш ґрунтовних розвідок з історії Бережанщини, дослідник в діаспорі В. Бемко (1889–1965) ще у 60-х рр. XX ст. висловлював переконання в тому, що традиційно визнані дати заснування Бережан як села (1375 р.) і як міста (1530 р.) були визначені на основі опрацювання переважно польських джерел. Останні ж, з його точки зору, є далекими від об'єктивності та мали на меті затирання слідів минулого цієї землі в княжі часи. У своєму історико-географічному нарисі "Бережани – Бережанщина" він стверджує, що витoki історії міста слід шукати в період Галицько-Волинської держави і Тербовельського князівства та вказує на можливість існування за короля Данила Бережанської волості [3, с. 3].

Цікаво, що В. Бемко є уродженцем Козови, тривалий час навчався і працював у Бережанах, очолював комітет "Видавництва Бережани" у США й отримав серед співвітчизників з діаспори почесне звання "Провідник Бережанської Землі" [1, с. VII].

Вже означеної вище гіпотези про більш давню історію Бережан як, власне, міста притримується також сучасний дослідник, доктор архітектури зі Львова Микола Бевз. Він припускає, що на місці теперішньої твердині стояв замок-попередник, письмові відомості про який не збереглися. На його думку звести замок міг власник Бережан від початку XVI ст. Рафаїл

Сенявський або представники попередніх його володарів з родів Цебровських, Бучацьких чи Гухновських [4, с. 4].

Бережани, безумовно, є одним із найдавніших українських поселень Тернопільщини. Перша писемна пам'ятка про цей населений пункт датується 1375 роком та подає Бережани як село, яке намісник в Галичині угорського короля Людовіка Великого князь Владислав Опольський своїм привілеєм передав у власність бояринові Василеві Тептуховичу. З актів гродських і земських 25 травня 1445 р. довідуємося, що тогочасні Бережани були у власності Ядвіги Цебровської з Бучача. Ще двічі село Бережани, яким володіла Ганна з Литвинова, згадується в документах 1487 і 1497 років [5, с. 10].

19 березня 1530 р. Бережани стали містом, отримавши магдебурзьке право та були передані польським королем Сигізмундом I у подарунок його новому власнику – Миколі Сенявському (1489–1569). В королівському "Акті донаційному" (дарунковому), написаному латинською мовою, було зазначено: "З нашого відома і волі і за згодою Рад наших дозволяємо із села Бережани, розташованого на Львівській землі, утворити і вивершити місто..." [3, с. 5; 6, с. 5].

З того часу магнати Сенявські надовго стають власниками Бережан. Однак відомо, що спершу цей рід носив прізвище Гранувських через його походження з міста Гранува у Великопольщі. Своє нове прізвище Сенявські отримали від прадіда Миколи – Дмитра, який одружився на дідичці із Сеняви, що біля Жидачева на Львівщині. Першим же із цього роду назвався новим прізвищем син Дмитра – Рафаїл (Рафал), якого й варто вважати засновником династії Сенявських [6, с. 5; 7]. Сучасні бережанські дослідники В. Бич і Н. Бич наводять інформацію про те, що саме Рафал Сенявський, після одруження з Агнешкою із місцевого роду Цебровських, став власником міста й Бережанського ставу в 1508 та 1515 роках відповідно [5, с. 11].

Якісно новий етап в історичному, соціально-економічному та культурному розвитку міста розпочинається після зведення тут замкового комплексу. Тогочасні тенденції містобудування литовсько-польської доби об'єктивно зумовлювали поєднання перспектив розвитку новоствореного міста з необхідністю зведення у ньому (чи навколо нього) захисних фортифікаційних споруд.

Виходячи, насамперед, з оборонно-стратегічних міркувань у 1534 році новоспечений власник міста розпочинає будівництво в Бережанах одного з найпотужніших на галицьких теренах кам'яного замку. Зведення твердині було завершено рівно через 20 років – у 1554 році, а на південній замковій брамі викарбувано надпис, який сповіщав, що "Вельможний пан Микола Сенявський, воєвода Руський, гетьман війська, староста галицький та коломийський вибудував цей замок з тесаного каменю власним коштом на похвалу Всемогутньому Богові і на оборону вірних християн року 1554" [7].

Спорудження замкового комплексу в Бережанах засвідчило також появу нової тенденції у розвитку тогочасної архітектури й містобудування. Так, бережанський краєзнавець Володимир Парацій переконаний, що первісний варіант цієї твердині окреслює перехідний етап в системі тодішнього фортифікаційного будівництва, який полягав у переході від виключно захисних функцій до оборонно-житлових. Упродовж другої половини XVI–XVII ст. замок декілька разів добудовувався й модернізувався [8, с. 41].

Першою особливістю, який вирізняв замок з поміж інших типових фортифікаційних споруд стало незвичне місце його розташування. Бережанський замок був споруджений не на звичній височині, а в глибокій болотистій річковій долині – на острові, утвореному двома рукавами річки Золота Липа. У загальному плані замок мав вигляд п'ятикутника неправильної форми з потужними мурами (від 2 до 6 метрів) та масивними вежами-бастеями (п'ятикутною, квадратною, багатокутною й круглою) [9]. Зважаючи на цю зовнішню ознаку, дослідник Зиновій Мігоцький називає Бережанський замок своєрідним "пентагоном" [10, с. 1].

Другою характерною рисою Бережанської твердині було поєднання зовнішньої суворості романського архітектурного стилю з ренесансною розкішшю та пишнотою внутрішнього оздоблення. Загалом же тогочасний замковий комплекс вважався одним із найпотужніших в оборонному і найпривабливіших в естетичному значень. Якщо ж проаналізувати окремі архітектурні деталі будівлі, то на думку тернопільського дослідника Василя Бурми, можна припустити, що його автором-будівничим був саме той волох, який зводив замок у Язлівці [11, с. 171–172].

Через смерть під час Люблінського сейму 1569 року перший власник Бережанського замку не побачив останніх прибудов, які зводилися в той час. А вже на початку XVII ст. замок був оточений зовнішніми фортифікаційними укріпленнями за схемою розробленою знаменитим французьким інженером й мандрівником Гійомом Левасером де Болпланом (близько 1600–1673), керівником будівництва знаменитої фортеці Кодак. Зведені чотири гостроконечні бастіони з ескарпами, рavelіном, ровами і земляними валами займали майже всю площу острова на Золотій Липі та забезпечували можливість розташування тут значно більшого оборонного війська [6, с. 5–6].

Бережанський замок, без перебільшення вважався сучасниками майже неприступним. Його не змогли здобути татари в 1567, 1575, 1577, 1589, 1615, 1620, 1624, 1628, 1631, 1651, 1655 роках. У 1667 році його двічі невдало намагалися здобути козаки, а в 1675 році – турки і татари полководця Ібрагіма Шишмана [6, с. 7]. Відомо, що саме після цієї оборонної звитяги польський сейм вручив Миколі Сенявському державну відзнаку за кращу обороноздатність [12, с. 2].

Зважаючи на ці та інші важливі факти, логічно було б висунути гіпотезу про те, що Бережани відігравали тоді значно важливішу стратегічну роль потужного оборонного й політичного центру Західного Поділля. До того ж не варто применшувати і той факт, що це замкове місто тривалий час було основною резиденцією фактичного правителя Галичини – воєводи Руського Миколи Сенявського. Цей статус Бережан продовжував зберігатися упродовж майже двох століть.

Отримавши магдебурзьке право та вирішивши питання захисту від нападів ординців, Бережани забезпечили собі перспективу розвиватися в руслі тогочасних європейських традицій і стандартів. Упродовж двох століть розвиток усіх сфер життя міста буде безпосередньо пов'язаний із замком та зосереджуватиметься навколо нього.

Розгортання процесу надання поселенням німецького звичаєвого права та інтенсивне замкове будівництво призвели до існування в середині XVI ст. на території сучасного Тернопілля близько 40 міст і містечок. Найбільшими із них у той час були Залізці, Чортків, Бережани, Буданів, Тернопіль, Гусятин, Золотий Потік, Микулинці, Язлівець, Теревовля й Кременець. Кожне із цих міст вже тоді намагалось зайняти свою специфічну нішу в господарському житті краю. Так Кременець славився сукняним та ювелірним виробництвом, а Теревовля спеціалізувалася на кушнірській і ткацькій справах [13, с. 22]. Відносно ж молоде місто Бережани вже було на цих теренах незаперечним центром шкіряного й дерев'яного ремесел [14, с. 24].

Завершення будівництва замку ознаменувало початок бурхливого економічного піднесення Бережан, які в первісний період свого існування як міста включали ринковий майдан з кількома прилеглими вуличками і передмістя Підзамче. У 1570 та 1584 роках постали ще два бережанських передмістя – Містечко й Адамівка відповідно. Місто швидко зростало і вже наприкінці XVI ст. налічувало 413 дворів та 2 тис. мешканців [2, с. 5–6].

Справжньою серцевиною громадсько-політичного, господарського й духовного життя Бережан була ринкова площа, планування якої здійснювалося за традиційними західноєвропейськими зразками. В. Парацій наводить інформацію про те, що вже в рік заснування міста його власник М. Сенявський та перший комунальний вїт Матіяш визначили його чіткі межі, спрямованість і протяжність вулиць, а також оконтурили територію квадратного в плані ринкового майдану (115 на 115 м) [15, с. 6].

Від чотирьох рогів ринку відгалужувалися головні вулиці, які спрямовувалися в напрямку сусідніх великих міст (Львівська, Підгаєцька, Рогатинська, Тернопільська). Назви окремих вулиць були пов'язані з національністю купців, які на них проживали (Молдавська, Угорська) або з фахом місцевих ремісників (Кушнірська, Різницька, Слюсарська) [16, с. 71].

Згідно з магдебурзьким правом 1530 року місто отримало дозвіл проводити двічі на рік ярмарки й кожної п'ятниці тижня торги, що позитивно вплинуло на його подальший економічний розвиток. На початку XVII ст. Бережани стають торговельно-ремісничим центром Західного Поділля, адже через місто проходив один з шляхів, що вів із Західної Європи у Причорномор'я. До Бережан привозили на продаж тканини, зброю, жіночі прикраси. Натомість, самі бережанці жваво тогували зерном, мукою, медом, рибою та ремісничими виробами. Більшість міського населення була активно зайнята саме у ремісництві: шевстві, столярстві, різьбі по дереву [2, с. 6].

Бережани упродовж другої половини XVI–XVII ст. мали славу міста ремісників, освітян і митців. В багатьох країнах Європи добре впізнаваними й відомими були бережанське золотарство, різьбярство, художнє меблярство та малярство. Про високий рівень не лише соціально-економічного, але й культурного життя Бережан промовляє той факт, що одразу п'ять митців були його бурмістрами [10, с. 1].

Окремі сучасні дослідження з означеної проблематики дозволяють по-новому оцінити роль українців у житті давніх Бережан. Найвищими органами місцевого самоврядування в місті упродовж другої половини XVI–XVII ст. були рада і лавничий суд на чолі з вїтом, який підпорядковувався лише його власнику (з другої половини XVII ст. рада й лава функціонально об'єдналися в один орган). Згідно з інформацією бережанського дослідника Богдана Паньківа у тогочасних документах неодноразово у списках райців і лавників зустрічаються українські прізвища відомих бережанських купців та ремісників (П. Перебігайло, І. Гребенюк, три Курдики, Левко Ведмідь, І. Муха, Івашко Кушнір). Це дозволяє нам констатувати факт досить активної участі української спільноти Бережан в тодішньому міському житті [17, с. 2].

Поряд із соціально-економічним розвивалося й культурно-духовне життя Бережан. Одночасно із замком на його території був зведений костел Святої Трійці. Упродовж 1619–1624 рр. до нього була прибудована західна, а у 1630-х роках північно-східна каплиця. Відомо також, що оздобленням костелу займалися видатний скульптор Ян Пфістер (1573–1648 рр.) та Генріх Горст (роки народження і смерті невідомі). Костел вважався одним із найкращих в тогочасній Європі. За розкішність замок у Бережанах називали Східним або Українським Вавелем, а саме місто Подільськими Атенами [6, с. 6; 12, с. 5].

Важливою подією релігійно-духовного життя Бережан другої половини XVII ст. стало перевезення до міста мощів Іоана Хрестителя (частини кістки руки, якою той хрестив Ісуса в Йордані). Святиня, подарована власнику міста дружиною молдавського господаря П. Пепричайковою, у 1715 році під салюти гармат була перевезена із замкової скарбниці Сенявських до міського собору Святої Трійці на площі Ринок, де й знаходиться до сьогодні [6, с. 7–8].

Досить активним було також життя української релігійної громади ще до укладення Берестейської унії 1596 року. Так, документально засвідченим є існування в Бережанах православного братства. Братський рух, загалом, набув у той час значного поширення на території нашого краю. Аналогічні братства діяли в другій половині XVI ст. також у Тернополі, Кременці, Вишнівці, Підгайцях та Скалі [14, с. 26].

Починаючи з кінця XVIII ст. та упродовж XIX ст., коли в Галичині утвердилося австрійське панування, замковий комплекс зазнав неодноразових пограбувань і значних пошкоджень. Руйнацію колись величній твердині довершили події Першої та Другої світових воєн. На цьому тлі Бережани поступово втрачають свою колишню велич й перетворюються на звичайне провінційне місто.

Сьогодні замок належить до Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани. Місцевими ентузіастами розроблені і вже починають втілюватися плани з його відродження та відбудови замкового костелу Святої Трійці. Незважаючи ні на що, Бережанський замок продовжує залишатися візитівкою міста і знову манить до себе поціновувачів історичних легенд й архітектурної величі. Чудовою традицією обіцяє стати проведення традиційного фестивалю Бережанського замку. Тому цілком реальними є сподівання, що, після здійснення задумів щодо відновлення легендарного замку місто знову, як і в часи свого колишнього розквіту, поверне собі славу Подільських Атен.

Отже, численні історичні документи переконливо засвідчують, що Бережани вже від часу виникнення та упродовж перших двох століть свого існування відігравали важливу роль в політичному, господарському і культурному житті не лише Тернопілля, але й всього галицького регіону.

Домінуючу роль у розвитку давніх Бережан і навколишнього краю відігравав зведений упродовж 1534–1554 рр. потужний замковий комплекс із костелом, завдяки якому місто здобуло статус неприступної оборонної твердині та стратегічного політичного центру Західного Поділля. Тривалий час Бережани були основною резиденцією впливової династії Сенявських, засновник якої був фактичним правителем Галичини – воєводою Руським.

Наявність неприступної фортифікаційної споруди забезпечила місту політичну стабільність та мир, що створило передумови для бурхливого економічного розвитку і культурно-духовного піднесення міста. Завдяки цьому Бережани зажили слави Подільських Атен, а навколишні землі сучасники називали опільською Швейцарією.

Бережанський замок завжди був безпосередньо пов'язаний із розвитком усіх найважливіших сфер життя міста упродовж другої половини XVI–XVII ст. Часи його величі хронологічно збігаються з періодом соціально-економічного та культурного піднесення Бережан. Руйнація і запустіння, яких зазнав замок у XVIII–XX ст. відповідно співпали із поступовим згасанням господарсько-культурного потенціалу й призупиненням прогресу в розвитку міста.

Список використаних джерел

1. Бережанська земля: Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: Комітет "Видавництва Бережани", 1970. – 877 с.
2. Герета І.П. Бережани. Історико-краєзнавчий нарис / І.П. Герета. – Львів: Каменяр, 1989. – 64 с.
3. Бережанщина у спогадах емігрантів [Упорядники Надія Волинець, Богдан Мельничук, Іван Семенець]. – Тернопіль: Книжково-журнальне видавництво "Тернопіль", 1993. – 392 с.
4. Бевз М. Бережани: архітектурно-містобудівельний розвиток / М. Бевз // Наша спадщина. Вісник Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани. – Тернопіль: Джура, 2005. – С. 4–5.
5. Бич В.В., Бич Н.В. Наш край Бережанщина: методичні рекомендації для вчителів / В.В. Бич, Н.В. Бич. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 80 с.
6. Мороз В. Замки і фортеці Тернопілля / В. Мороз. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. – 160 с.
7. Електронний ресурс: <http://ternopillya.livejournal.com/947.html>.
8. Бережани 1375–2000. Збірник статей та матеріалів / Упорядники: Біджок С.С., Мігоцький З.Л., Парацій В.М., Сагайдачна Н.О., Скальська О.С. – Тернопіль-Бережани: Збруч, відділ інформаційних систем і комп'ютерних технологій БАТІ,

2000. – 140 с. 9. Електронний ресурс: <http://podorozi.org.ua/berezhany/> 10. Мігоцький З. Чи можна шанувати те, чого не знаєш? / З. Мігоцький // Наша спадщина. Вісник Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани. – Тернопіль: Джура, 2005. – С. 1. 11. Бурма В. Привиди старих замків [Тернопільщина] / В. Бурма. – Тернопіль: Видавничий дім "Вільне життя", 2011. – 400 с. 12. Бережани. Путівник. Історичні міста України. – Бережани: Видавничо-Інформаційний Дім "Діана плюс", 2005. – 31 с. 13. Букавин І. Я. Історія Тернопілля. Наш край з найдавніших часів до наших днів / І.Я. Букавин. – Тернопіль: Астон, 2004. – 104 с. 14. Бармак М., Бармак О. Наш край – Тернопільщина (на допомогу вчителю історії та учням) / М. Бармак, О. Бармак. – Тернопіль, 1998. – 186 с. 15. Парацій В. Мандрівка ранковим майданом / В. Парацій // Наша спадщина. Вісник Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани. – Тернопіль: Джура, 2005. – С. 6–7. 16. Опілля як етноісторична цілісність. Матеріали науково-теоретичної конференції / Редакційна колегія: В. Бушта, Н. Волинець, В. Парацій, Б. Тихий. – Тернопіль: Джура, 2008. – 172 с. 17. Паньків Б. Магдебурзьке право: специфіка місцевого самоврядування / Б. Паньків // Наша спадщина. Вісник Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани. – Тернопіль: Джура, 2005. – С. 2, 5.

Сергей Чуйко

БЕРЕЖАНСКИЙ ЗАМОК В ИСТОРИЧЕСКОМ, СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ И КУЛЬТУРНОМ РАЗВИТИЕ ГОРОДА БЕРЕЖАНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVI–XVII В.

В статье рассматриваются основные этапы возникновения и преобразования Бережанского замка как выдающегося фортификационного сооружения Западного Подолья. Автор анализирует роль замкового комплекса в жизни города, а также его влияние на особенности развития самых важных сфер жизни Бережан на протяжении второй половины XVI – XVII ст.

Ключевые слова: Бережанский замок, город Бережаны, оборонные сооружения, социально-экономическое развитие, культурно-духовная жизнь.

Sergii Chuiko

THE CASTLE OF BEREZHANY OF HISTORICAL, SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL DEVELOPMENT OF BEREZHANY TOWN IN THE SECOND HALF OF THE 16TH CENTURY – 17TH CENTURY

This article considers basic stages of foundation and formation of Berezhany Castle as a significant fortification building in Western Podillya. The author analyses the role of the castle complex in the town's life and its influence on the peculiarities of main life spheres in Berezhany during the second half of the XVI–XVII century.

Key words: Castle of Berezhany, Berezhany town, defensive work, social and economic development, cultural and spiritual life.

УДК 94(477)

Володимир Гойсак, Ірина Гринчук

РОДИНА ВАСИЛЕВИЧІВ У МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

У статті зроблено спробу представити родину Василевичів – видатних діячів музичного мистецтва України. Проаналізовано творчий шлях Володимира Василевича як диригента, педагога, українського патріота. Досліджено творчу постать Юрія Василевича як виконавця, педагога, фундатора київської школи кларнета і саксофона, а постать Романни Василевич як бандуристки, популяризаторки українського мистецтва у діаспорі.

Ключові слова: культура України, родина Василевичів, музичне мистецтво, видатні персоналії, творчий шлях.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у зверненні до вивчення такого феномена української культури як родинні династії, зокрема, мистецькі. Так, у розвитку культури і мистецтва України значну роль відіграли представники та уродженці Тернопілля, родини, династії та окремі постаті: Барвінські, Бойчуки, Борачки, Горбачевські, Гжицькі, Дністрянські, Зарицькі, Косаки, Кульчицькі, Крушельницькі, Лепкі, Пулюї, Рубчаки, Стадницькі, Соневіцькі, Сосенки, Стадники та низка інших. Складні суспільно-історичні умови розвитку української культури, точніше, змагань за